

УДК 316.6

Д'якова К. О.

група 4421, Національний університет кораблебудування імені адмірала
Макарова (Миколаїв), ksunikot@gmail.com

Кравчук О. Ю.

викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Національний
університет кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв),
kraffchuk@email.ua

ПРОБЛЕМНИЙ ПІДХІД ДО ФЕНОМЕНУ ЧАЙЛДФРІ: ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ, ВПЛИВ НА СОЦІУМ

У статті розглядається суть феномену чайлдфрі у розрізі сучасних досліджень. Виокремлюються можливі біологічні, психологічні та соціальні причини добровільної відмови від народження дітей, а також досліджується широта розповсюдження даного явища та його впливу на соціум та демографічну ситуацію в країні.

Ключові слова: *чайлдфрі, добровільна бездітність, демографія, репродуктивна поведінка, сім'я.*

The article discusses the essence of the phenomenon of childfree in the development of modern research. The possible biological, psychological and social causes of voluntary child-lessness are highlighted and the breadth of the spread of this phenomenon and its influence on the society and demographic situation in the country are investigated.

Key words: *childfree, voluntary child-lessness, demography, reproductive behavior, family.*

Постановка проблеми. Не зважаючи на те, що по суті бездітні сім'ї існували протягом всієї історії людства, досить довгий час вважалось, що дана ситуація не може носити добровільний характер.

Проте наразі багато досліджень та соціальних опитувань, а також активній позиції деяких чайлдфрі у соціальних мережах, можуть показати нам діаметральну протилежну точку зору – існують люди, котрі з легкістю можуть стати батьками перебуваючи в репродуктивному віці та не маючи жодних серйозних проблем зі здоров'ям, проте вони усвідомлено відмовляються від традиційного сценарію розвитку подій.

На нашу думку, дослідження передумов подібної поведінки, а також її вплив на соціум та демографічну ситуацію в певному регіоні, є досить актуальним і цікавими. Особливо, з огляду на те, що у суспільстві існує багато

стереотипів, пов'язаних з репродуктивною поведінкою та страхів щодо можливої демографічної кризи у зв'язку із відмовою народжувати дітей. Всебічне вивчення даного феномену та спрощення популярних міфів – є метою даної статті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Існує в цілому закономірна тенденція дослідження феномену чайлдфрі не лише у розрізі біолого-психологічних наук, а й з точки зору методології соціальних дисциплін. Найбільш актуальними на даний час є публікації Белінської Д. В., Большунової Т. В., Полутової М. А., Жанбаз О. О., Романової І. В. Також на нашу думку, велике значення для розуміння проблеми має науково-просвітницька діяльність Ісупової О. Г.

Для розуміння базової термінології скористаємося дослідженнями та відповідними висновками Джин Віверс.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку сімейні відносини переживають значну трансформацію. Активно відбувається перехід від традиційно розширеної сім'ї до нуклеарного типу, у якій на перший план виходять відносини між подружжям, а не відносини між представниками різних поколінь [1, с. 12]. Найяскравіший приклад такої сім'ї – це пара з одним або двома дітьми, які у дорослому віці прагнуть відокремитись від батьків, і всіх у сім'ї це влаштовує.

На думку Романової І. В. та Жанбаз О. О., феномен чайлдфрі є якісно новим явищем, передумовами якого виступають зміни у сучасній постмодерній цивілізації [6, с. 90].

Проте, більшість дослідників, в тому числі Ісупова О. Г., наголошують на тому, що люди, які добровільно прагнули відмовитися від народження та виховання дітей, існували протягом усієї історії людства [3].

Яскравим прикладом подібної усвідомленої поведінки можуть слугувати особистості, які прийняли добровільну обітницю безбраччя заради служіння Богу, мистецтву, науці, тощо. Варто відзначити, що подібна поведінка зазвичай не викликала жодних негативних реакцій. Вважалось, що людина жертвує власними інтересами та приборкує природні інстинкти заради служіння вищій цілі [2, с. 145].

З іншого боку, самотні люди, та й навіть бездітні пари, зазвичай викликали, та й зараз викликають, якщо не явну ворожнечу, то – співчуття та певну зневагу.

Джин Віверс ще у 1980 р. у своїй праці «Бездітні за власним бажанням», виокремила два типи чайлдфрі: реджекторів та аффексьонадо [5, с. 90].

Реджектори – це ті, хто відчуває відразу або навіть огиду по відношенню до вагітності, грудного вигодовування та маленьких дітей взагалі. Таких людей дійсно дуже небагато, але вони є і, певно, були завжди. Причини такої поведінки слід шукати саме в біологічно-психологічному полі. Так, психологічною причиною може виступати серйозна дитяча травма, чи, навіть стрес, пережитий вже у дорослому віці. Що стосується біологічної сторони проблеми, можна припустити, що подібна поведінка може бути зумовлена індивідуальним гормональним фоном особи та яскравістю вираження тих чи інших інстинктів.

Аффексьонадо – це, в свою чергу, особи, яких просто приваблює бездітний спосіб життя. Тобто вони не відчують відрази від маленьких дітей и навіть можуть декілька годин поняньчити малюків свої родичів або друзів, проте їм не хочеться за певних причин народжувати та доглядати власних дітей. Такі люди вважають, що немає ніякої раціонально зумовленої необхідності народжувати дітей.

Цікавою особливістю аффексьонадо, на відміну від реджекторів, є *гендерні відмінності*, які зумовлюють вибір на користь бездітного життя.

Жінки й чоловіки приймають рішення мати або не мати дітей з різних причин. Жінки в першу чергу міркують про кількість часу, яку вони витратять на виношування та виховання дитини, не отримуючи нічого окрім радості материнства. Дуже часто ми спостерігаємо ситуацію, коли жінка має обирати між кар'єрою та материнством. Чоловіки ж більше думають про те, що наявність дітей покладе на них більшу відповідальність та буде вимагати більше працювати і заробляти, але в той же час – менше витратити на себе.

Саме з огляду на ці особливості, серед бездітних чоловіків більше тих, хто має невисокий рівень доходу та низький рівень освіти. Рішення чоловіка завести дітей тісно пов'язано із розумінням, чи зможе (а також – чи захоче) він забезпечувати їх матеріально.

В той же час, у жінки, яка присвятила себе роботі, немає можливості витратити багато часу на турботу про дитину. Або вона з самого початку робить вибір не заводити дітей, або просто не встигає виділити для цього час протягом життя.

Цікавим явищем є *ідеологічна відмова* від народження дітей, коли з огляду на світ, повний страждань і труднощів, людина не хоче брати на себе відповідальність і давати життя тому, хто умовно «не просив його народжувати». Звичайно, відсоток таких чайлдфрі доволі низький, але подібні випадки все ж трапляються.

Існують і певні *регіональні відмінності чайлдфрі*. Так, наприклад в країнах з високим рівнем релігійності, подібні дії жорстоко осуджуються. В країнах третього світу, зокрема, в африканських країнах, досі існує проблема дитячої смертності, що також покладає певні обов'язки на членів общини, не зважаючи на їх власні вподобання.

У сучасному світі також спостерігається збільшення народжуваності у розвинутих країнах. Це підтверджує гіпотезу щодо страху народжувати у нестабільній економічній чи політичній ситуації в країні.

Говорячи про вплив чайлдфрі на соціум та економіку, можемо відзначити, що вони, з одного боку, можуть в повній мірі присвятити себе роботі, не відволікаючись на догляд за дітьми. З іншого боку, люди, які мають забезпечувати не лише себе, а й сім'ю, навіть з однією дитиною, зазвичай працюють ефективніше і рідше змінюють місце роботи, тому що їм вкрай необхідно мати стабільний заробіток [4, с. 7].

Зазвичай різке збільшення кількості чайлдфрі, на наш погляд, відображає серйозні проблеми в країні та суспільстві, за яких пари не лише не прагнуть заводити дітей, а й у певній мірі бояться це робити через нестабільність ситуації навколо. В цьому разі дійсно існує ризик демографічної кризи та старіння нації і подібна тенденція повинна звернути на себе увагу держави. Історичні

прикладі, показують, що усі найбільш якісні міри у сфері соціальної політики застосовувались, коли народжуваність ставала нижче рівня простого відтворення. Таким чином, існування чайлдфрі може привести до корисних змін в тому числі для сімей з дітьми.

Висновки. Отже, з огляду на усе сказане вище, ми дійшли наступних висновків:

1. Феномен чайлдфрі існував протягом усієї історії людства і на кожному її етапі виконував певні важливі функції – такі як відмова від традиційного сімейного укладу на користь створення величних витворів мистецтва або наукових проривів, або наочна демонстрація наявних проблем в сфері соціальної політики та поява мотивації для їх вирішення.

2. Існує два типи чайлдфрі – реджектори та аффексьонадо. Перші не заводять дітей тому що відчувають відразу до процесу народження та виховання, а другі – тому що подібна поведінка йде в розріз з їх життєвими цінностями, ідеологією чи цілями.

3. В Україні, на нашу думку, поширення феномену чайлдфрі в більшій мірі пов'язано із нестабільною економічною ситуацією та проблемами у сфері соціальної політики, які мають звернути на себе увагу та вирішити, наскільки сучасна сімейна політика впливає на бажання громадян мати дітей.

Список використаних джерел

1. Белинская Д. В. Социальный портрет чайлдфри. *Вестник Тамбовского университета. Серия Общественные науки*. 2018. № 13. С. 12–17.
2. Большунова Т. В. Феномен чайлдфри: макросоциологический анализ. *Вестник университета*. 2018. № 4. С. 145–148.
3. Исупова О. Г. Феномен чайлдфри в обществе. *ИД «ПостНаука»*. 10.09.2014. URL: <https://postnauka.ru/video/31220> (дата обращения 20.10.2018).
4. Исупова О. Г. Чайлдфри. *ИД «ПостНаука»*. 10.05.2017. URL: <https://postnauka.ru/longreads/75296> (дата обращения 20.10.2018).
5. Полутова М. О., Жанбаз О. О. Ценностные и мотивационные установки сообщества чайлдфри с позиций постмодернизма. *Вестник Забайкальского государственного университета*. 2015. № 1. С. 89–98.
6. Романова И. В., Жанбаз О. О. Чайлдфри в контексте трансформации семейных отношений. *Вестник Забайкальского государственного университета*. 2014. №12. С. 89–97.